

Nr 150.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1940/41 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 120, 123, 131, 161, 164, 170 och 180 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1940) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1940/41

dels till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar ett förslagsanslag av 420,000 kronor;

dels till Allmänna läroverken: Avlöningar ett förslagsanslag av 26,400,000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor ett förslagsanslag av 4,000,000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av 3,300,000 kronor;

dels till Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor ett förslagsanslag av 525,000 kronor;

dels till Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor ett förslagsanslag av 500,000 kronor;

dels till Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor ett förslagsanslag av 77,300 kronor;

dels till Understöd till högre folkskolor ett förslagsanslag av 3,200,000 kronor;

dels till Läroanstalter för blindas: Avlöningar ett förslagsanslag av 375,000 kronor;

dels till Läroanstalter för blindas: Omkostnader ett förslagsanslag av 150,000 kronor;

dels till Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Avlöningar ett förslagsanslag av 204,000 kronor;

dels till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader ett förslagsanslag av 80,000 kronor;

dels till Dövstumskolorna: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,235,000 kronor;

dels till Dövstumskolorna: Omkostnader ett förslagsanslag av 470,000 kronor;

dels ock till Tekniska läroverk: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,177,300 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition, nr 154, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för högre lärarinneseminariet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

2. till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 404,000 kronor;

3. i personalförteckningen för de allmänna läroverken ej mindre under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare 3 lektorer än även under rubriken Tjänstemän å övergångsstat utesluta 5 adjunkter;

4. i sagda personalförteckning under rubriken Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e uppföra 205 extra ordinarie adjunkter i lönegraden Eo 21;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1940/41, då för realskolestadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

6. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

7. till Allmänna läroverken: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 26,280,000 kronor;

8. besluta, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för avlöning åt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor samt för statsbidrag till sådana skolor skola med av departementschefen angiven jämkning äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

9. medgiva, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

10. till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 4,080,000 kronor;

11. till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 3,340,000 kronor;

12. till Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska mellanskolor för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,700,000 kronor;

13. besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1939/40 till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga huvudsaklig tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 146 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk;

14. till Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 554,000 kronor;

15. besluta, att den av 1933 års riksdag godkända ändringen i fråga om beloppet av grundunderstöd till högre flickskola skall äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

16. till Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 516,000 kronor,

därav 30,000 kronor skola användas till nedbringande av terminsavgifter under läsåret 1940/41 vid vissa högre flickskolor i Stockholm under villkor, att Stockholms stad för samma tid bidrager med enahanda belopp på sätt angivits i propositionen nr 252 till 1939 års lagtima riksdag;

17. till Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 75,500 kronor;

18. till Understöd till högre folkskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,560,000 kronor;

19. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för läroanstalterna för blindas, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

20. till Läroanstalter för blindas: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 374,800 kronor;

21. till Läroanstalter för blindas: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 152,600 kronor;

22. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

23. till Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 194,200 kronor;

24. till Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 83,200 kronor;

25. i personalförteckningen för dövstumskolorna minska antalet lärare i kunskapsämne med tre till 55;

26. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för dövstumskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

27. till Dövstumskolorna: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,187,000 kronor;

28. till Dövstumskolorna: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 466,000 kronor;

29. å personalförteckningen för de tekniska läroverken uppföra ytterligare en lektorstjänst;

30. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för de tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41;

31. till Tekniska läroverk: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,186,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *J. Bergman* väckt motion (I: 166), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå de av departementschefen ifrågasatta strängare reglerna i avseende på möjligheterna för tillvalsundervisning i grekiska på det differentierade gymnasiets latinlinje och besluta bibehållande av nuvarande ordning;

dels en inom första kammaren av herrar *W. Nisser* och *E. Sjödahl* väckt motion (I: 182), vari hemställts, att riksdagen ville besluta att rörligt tillägg skall tillkomma timlärare vid i motionen avsedda statliga och högre kommunala läroanstalter, under förutsättning att timlärarens anställning avser minst en termin och att densamma prövas utgöra lärarens huvudsakliga sysselsättning eller förvärvskälla, samt att riksdagen ville vidtaga härav föranledda höjningar av ifrågakommande anslag, från vilket rörligt tillägg bestrides;

dels en inom andra kammaren av herr *G. Arnemark* väckt motion (II: 236), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om rörligt tillägg enligt de grunder, som gälla för övriga stats- och kommunalanställda lärare, på ersättningar åt timlärare vid i proposition nr 154 omhandlade läroanstalter, vilka lärare hava timläraranställningen som sin huvudsakliga försörjning, samt att riksdagen ville vidtaga härav föranledda höjningar av vederbörande anslag för rörligt tillägg;

dels en inom första kammaren av herr *N. Holmström* väckt motion (I: 95), vari hemställts, att riksdagen må besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning om införande av skjututbildning för gossar samt utbildning i Röda kors- och lottaverksamhet för flickor vid de högre allmänna läroverken och motsvarande läroanstalter;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* (I: 167) och den andra inom andra kammaren av fröken *Kerstin Hesselgren* (II: 225), vari hemställts, att lärarinna vid kommunal flickskola, som under minst 5 år varit anställd som ämneslärarinna med full

tjänstgöring vid statsunderstödd enskild flickskola, som ombildats till kommunal, och som vid skolans kommunalisering icke kunnat beredas ordinarie anställning, måtte kunna bibehållas vid tjänstgöring i den kommunala flickskolan till samma omfattning som under innevarande läsår, oberoende av vad som kan komma att föreskrivas angående tjänstgöringens omfattning och uppdelning av klass vid kommunala flickskolor under kommande budgetår;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr R. Wagnsson (I: 181) och den andra inom andra kammaren av herr A. Wallentheim (II: 237), vari hemställts, att riksdagen ville förklara hinder icke möta att högre folkskola under nästkommande budgetår må kunna förändras till kommunal mellanskola, därest skolan fyller de krav, som anses böra ställas för sådan utbildning.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de motionsvis gjorda yrkandena, hänvisas, i den mån redogörelse för desamma icke lämnas i det följande, till motionerna I: 166, I: 182, II: 236, I: 95, I: 167 och I: 181.

1. Inledning.

Skolöverstyrelsens anslagsäskanden beträffande de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter äro, framhåller *departementschefen* inledningsvis, uppgjorda med tanke på att normala förhållanden skulle råda under nästa budgetår. Vid bifall till överstyrelsens förslag skulle de förutnämnda anslagen, vilka för innevarande budgetår äro uppförda med sammanlagt i runt tal 42 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, höjas med sammanlagt omkring 1 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Härtill måste emellertid läggas omkring 1,3 miljoner kronor på grund av ökade utgifter för rörligt tillägg genom den beräknade stegringen av levnadskostnadstalet. Vid bifall till överstyrelsens förslag skulle sålunda de nämnda anslagen för nästa budgetår beräknas till sammanlagt omkring 45,3 miljoner kronor.

Vid ärendets beredning inom ecklesiastikdepartementet under hösten 1939 hade fråga uppkommit, i vad mån de av rådande krissituation be-
tingade allmänna besparingssträvandena kunde och borde utsträckas jämväl till förevarande anslagsändamål. I syfte att bereda överstyrelsen tillfälle att verkställa utredning angående de olika utvägar, som därvid synts stå till buds, hade inom departementet uppgjorts en promemoria i ämnet, vilken remitterats till överstyrelsen för yttrande.

Besparingsåtgärder kunde icke, fortsätter departementschefen, utan mycket vittgående ingripanden leda till en *mer avsevärd* sänkning av ifrå-
varande anslag. Dylika ingripanden skulle för övrigt få till följd, att vid förevarande läroanstalter anställd personal måste avskedas med begränsade möjligheter för de avskedade att erhålla motsvarande anställning vid andra läroanstalter, och borde redan av denna anledning i så stor utsträck-

ning som möjligt undvikas. Besparingsåtgärderna syntes böra i stället i huvudsak inriktas på att begränsa den automatiska utvidgningen av skolorganisationen och behovet av nya ordinarie och extra ordinarie tjänster.

Departementschefen har i detta sammanhang framhållit, att genom de viktigaste av honom ifrågasatta åtgärderna skulle lärarbehovet minskas med omkring 200 lärare. Härvid borde emellertid beaktas, att för nästa budgetår enbart för de allmänna läroverkens del enligt överstyrelsens kalkyler förelåge ett behov av omkring 80 *nya* lärartjänster, med vilken siffra förstnämnda antal alltså borde reduceras, om man ville erhålla en föreställning om det antal lärare, som bleve överflödiga vid åtgärdernas genomförande. Härvid hade hänsyn icke tagits till de anställningsmöjligheter, som erbjödes exempelvis genom pensionering av lärare, och ej heller till det ökade behov av vikarier, som under nästa budgetår komme att föreligga, om de nu rådande extraordinära förhållandena då alltfört ägde bestånd.

Departementschefen ansåge sig böra framhålla, att — när han funnit sig böra föreslå så vittgående åtgärder för nedbringande av kostnaderna för läroverksundervisningen — en viktig förutsättning för honom varit, att dessa åtgärder icke skulle äga bestånd längre tid än som vore oundgängligen erforderlig med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena.

Utskottet.

De av departementschefen inledningsvis framlagda allmänna riktlinjerna för besparingsåtgärder beträffande ifrågavarande del av undervisningsväsendet hava icke givit utskottet anledning till erinran. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet, att de ifrågasatta restriktiva åtgärderna icke komma att äga bestånd längre tid än som finnes oundgängligt med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena.

2. Förslagsanslaget till Högre lärarinneseminariet: Avlöningar.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslaget till avlöningar vid högre lärarinneseminariet innebär en anslagsminskning med 29,800 kronor, huvudsakligen uppkommen därigenom, att anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat minskats med det belopp, som besparas genom att sju av de nio lektorstjänsterna vid seminariet äro vakanssatta på grund av särskilt beslut av Kungl. Maj:t.

Utskottet.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förevarande anslag.

3. Förslagsanslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar.

A. Vissa särskilda besparingsåtgärder.

Under denna rubrik har departementschefen upptagit till diskussion besparingsåtgärder, avseende

- a) ökning av lärarnas undervisningsskyldighet för vecka;

- b) höjning av elevantalet i klassavdelningarna;
 - c) begränsning av antalet nybörjaravdelningar;
 - d) tillfälligt indragande av vissa läroverkslinjer;
 - e) sammanslagning av undervisningsavdelningar i vissa språk m. m.;
- samt
- f) inskränkning av frivillig undervisning.

a) Ökning av lärarnas undervisningsskyldighet
för vecka.

I detta avseende föreslår departementschefen en höjning av medeltjänstgöringstiden för lektorer från 21 ½ till 22 undervisningstimmar i veckan samt för adjunkter och ämneslärarinnor från 26 ½ till 27 undervisningstimmar i veckan. Härigenom beräknas uppkomma en besparing av i runt tal 280,000 kronor.

Lektor är enligt läroverksstadgan skyldig meddela undervisning 20 till 24 undervisningstimmar i veckan; jämkning uppåt äger rum enligt viss skala i den mån undervisningen är förlagd till realskolestadiets lägre klasser (4 timmar å gymnasiet och i realskolans högsta klass motsvara 5 å det övriga realskolestadiet). *Adjunkts* och *ämneslärarinnas* undervisningsskyldighet utgör 24 till 30 undervisningstimmar i veckan, dock att jämkning nedåt sker i den mån undervisningen förlägges till realskolans högsta klass eller gymnasiet.

I den undervisningsskyldighet, som åligger lärare, ingå även vissa särskilda åligganden, såsom granskning av lärjungarnas skriftliga arbeten, laborationsredogörelser och herbarier, handledning av lärjungarna vid deras enskilda arbete och medverkan vid friluftsverksamhet, förrättande av morgonandakt samt uppdrag att vara föreståndare för institution och att i övrigt vårda undervisningsmateriel.

Inom de stadgade gränserna bestämmes för varje läsår undervisningstiden för varje särskild lärare med hänsyn till tjänstgöringens beskaffenhet och omfattningen av den tid, som erfordras för fullgörande av nyssnämnda särskilda åligganden.

Måttet av den undervisning, som uttages av de enskilda lärarna, är av betydelse för beräkningen av det erforderliga antalet icke-ordinarie lärare; en ökning av undervisningsskyldigheten medför minskat behov av anslag till grundavlönningar till icke-ordinarie lärare.

Skolöverstyrelsen har beräknat, att en ökning av undervisningsskyldigheten med ½ veckotimme innebure, att i stället för ett utvidgningsbehov av 80 lärare skulle träda ett utvidgningsbehov av endast 29 lärare och att således omkring 51 lärare komme att bli överflödiga. Utgiftsminskningen beräknades till i runt tal 280,000 kronor.

En ökning av undervisningsskyldigheten med 1 veckotimme skulle innebära, att i stället för ett utvidgningsbehov av 80 lärare skulle inträda en

minskning med 19. Utgiftsminskningen kunde beräknas bli i runt tal 540.000 kronor.

Överstyrelsen har jämväl upptagit till diskussion frågan om lämpligheten att vidtaga en höjning av undervisningsskyldigheten. Överstyrelsen har därvid till en början erinrat, att därest, jämsides med en ökning av lärarnas undervisningsskyldighet, vissa andra besparingsåtgärder — varom mera i det följande — komme att vidtagas, tillsammans innebärande en minskning av lärarbehovet med 76 å 78 heltidstjänstgörande lärare, 127 lärare skulle bli överflödiga vid en ökning av undervisningsskyldigheten med $\frac{1}{2}$ veckotimme och icke mindre än 174 lärare vid en ökning med 1 veckotimme. Om liknande besparingar genomfördes jämväl vid andra skolformer, måste tydligen, yttrar överstyrelsen, en mycket allvarlig rubbning uppstå i den nuvarande jämvikten mellan tillströmning och åtgång på lärarbanan.

Det årliga ersättningsbehovet på lärarbanan torde kunna uppskattas till omkring 120 personer. Omkring 20 platser härav täcktes genom utexamineringen från högre lärarinneseminariet. Utvidgningsbehovet vid ostörd utveckling hade av överstyrelsen i dess anslagsberäkningar för budgetåret 1940/41 beräknats till 80 personer. Därtill skulle komma ett utvidgningsbehov på omkring 20 personer vid andra högre läroanstalter än de allmänna läroverken. Behovet av ny akademiskt utbildad lärarkraft skulle sålunda i händelse av ostörd utveckling förmodligen ha uppgått till ganska nära 200 personer läsåret 1940/41.

Tillströmningen till lärarbanan vore i stort sett anpassad efter dessa förhållanden. I vissa ämnen rådde för närvarande lärarbrist, i andra finnes ett oplacerat överskott. I mitten av september 1939 hade ännu cirka 140 anmälda lärare varit utan anställning, varav dock ett partital icke hade avlagt examen. Troligen skulle överskottet läsåret 1940/41 visa sig ungefärligen oförändrat, om de högre läroanstalternas utveckling finge fortgå utan nya restriktioner. Tillgrepes strängare restriktioner, måste balansen växa. Besparingsåtgärder av den ifrågasatta omfattningen skulle betyda en plötslig, nära nog katastrofal försämring av arbetsutsikterna för dem, som planlagt sin akademiska utbildning med tanke på en blivande bana i den högre undervisningens tjänst och just stode vid slutet av denna utbildning.

Statskontoret har framhållit, att, även om de ifrågasatta begränsningarna vid de allmänna läroverken — vare sig med eller utan ökning av undervisningsskyldigheten — skulle minska den akademiska ungdomens möjligheter att vinna inträde å lärarbanan, detta icke kunde få hindra statsmakterna att i en situation som den närvarande vidtaga erforderliga besparingsåtgärder. Emellertid kunde statskontoret icke dela överstyrelsens uppfattning av förhållandena på lärarbanan. I riket hade anbefallts såväl förstärkt försvarsberedskap som partiell mobilisering. Självfallet drabbade dessa åtgärder både lärarpersonalen och den akademiska ungdomen. De senare finge sin utbildning fördröjd, och genom inkallelser av lärare till militärtjänstgöring ökades behovet av vikarier. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat hos överstyrelsen, kunde antalet till militärtjänstgöring inkallade lärare vid de allmänna läroverken vid slutet av höstterminen 1939 approximativt uppskattas till 125. Under sådana omständigheter måste statskontoret finna jämväl en ökning av

undervisningsskyldigheten icke blott möjlig att genomföra utan rent av nödvändig för ett fortsatt uppehållande av undervisningen. I detta sammanhang ville statskontoret även framhålla, att läroverkslärarnas sammanlagda tjänstgöringstid per år syntes icke obetydligt understiga övriga statstjänstemäns. Under åberopande av vad sålunda anförts ansåge sig statskontoret böra förordna en ökning av undervisningsskyldigheten för lärarna. Beträffande ökningens omfattning ville statskontoret tillvidare stanna för en timme per vecka.

Departementschefen har bland annat framhållit, att om man genom en försiktig höjning av undervisningsskyldigheten kunde undvika att i alltför stor omfattning vidtaga besparingsåtgärder, som skulle gå ut över läroverksundervisningens standard, syntes en sådan lösning av frågan om nedbringande av kostnaderna böra förordas. Härtill komme, att i nuvarande för vårt land brydsamma tid av de i det allmännas tjänst anställda måste utkrävas en större arbetsprestation än den, som i vanliga fall uttoges. Vad överstyrelsen yttrat rörande nackdelen ur de obefordrade lärarnas och läraraspiranternas synpunkt av en ökning av undervisningsskyldigheten liksom överhuvudtaget av statliga besparingsåtgärder inom undervisningsväsendet vore vårt att noga beaktas. Den dominerande synpunkten borde dock anses vara bestämmandet av den arbetskvantitet, som lämpligen och skäligen borde av statsverket utkrävas av dem, som vunnit ordinarie anställning i dess tjänst.

Departementschefen hade funnit sig böra vid anslagsberäkningarna utgå från en sådan tillämpning av gällande bestämmelser angående lektorers, adjunkters och ämneslärarinnors tjänstgöringsskyldighet, att medeltjänstgöringstiden för nästa läsår utsträcktes med en halv undervisningstimme i veckan. *Departementschefen* medgäve, att mer långtgående åtgärder skulle kunna ifrågasättas. Med tanke på de beskrningar i läroverksorganisationen, som i annat sammanhang föresloges, och dessa beskrningars återverkan på lärarna och deras anställningsförhållanden hade *departementschefen* dock icke ansett sig böra sträcka sig längre än till vad nyss förordats. Förslaget syntes, sammantaget med de övriga åtgärder, som av *departementschefen* ifrågasattes, kunna betraktas som en under nuvarande förhållanden lämplig medelväg mellan de olika synpunkter, som kunde göras gällande.

Det anförda ägde givetvis tillämpning även å motsvarande icke-ordinarie lärare. Däremot ifrågasatte *departementschefen* för närvarande icke någon ändrad beräkning av rektorers och övningslärares tjänstgöringsskyldighet.

b) Höjning av elevantalet i klassavdelningarna.

Departementschefen har förordat en tillfällig återgång till de före läsåret 1937/38 gällande bestämmelserna om det högsta tillåtna elevantalet i realskolans avslutningsklasser. Elevantalet skulle härigenom ökas från högst 30 till högst 35. Motsvarande åtgärder borde enligt *departementschefen* vidtagas beträffande jämförliga statsunderstödda läroanstalter. För de allmänna läroverkens vidkommande beräknas ifrågavarande åtgärd medföra en besparing av 172,000 kronor.

c) Begränsning av antalet nybörjaravdelningar.

Kungl. Maj:t har — med stöd av utav riksdagen lämnat bemyndigande — brukat på framställning av skolöverstyrelsen medgiva, att nya parallellavdelningar av läroverkens begynnelseklasser må upprättas, därest det visar sig, att ett större antal inträdessökande eljest måste avvisas. Det antal övertaliga lärjungar, som plägat fordras för ett dylikt medgivande, har varit omkring 10. Antalet begynnelseavdelningar och lärjungar i dessa avdelningar har också under en lång följd av år så gott som oavbrutet stigit.

Skolöverstyrelsen har utgått från att det totala antalet nybörjaravdelningar vid de allmänna läroverken höstterminen 1940 icke skall få överstiga det totala antalet nybörjaravdelningar höstterminen 1939.

Överstyrelsen har under förutsättning av normala förhållanden beräknat den sannolika utökningen av antalet avdelningar i begynnelseklasserna till allenast 11 nya parallellavdelningar; 20 nya avdelningar beräknas tillkomma vid vissa läroverk, medan vid andra 9 skulle bli överflödiga.

Departementschefen har för egen del anfört:

Att för nästa läsår begränsa antalet nybörjaravdelningar till det i och för sig betydande antal, som för närvarande finnes, syntes icke kunna vålla större olägenheter, så mycket mindre som det vore troligt, att de nu rådande extraordinära förhållandena skulle komma att medföra en minskad tillströmning till den högre skolundervisningen. Det torde kunna förutsättas, att det av överstyrelsen beräknade utvidgningsbehovet skulle visa sig för stort, om nämnda förhållanden komme att föreligga även under nästa budgetår. Med hänsyn härtill kunde det synas i viss mån tveksamt, om den av överstyrelsen ifrågasatta regleringen av elevintagningen behövde vidtagas. För att lägga en fast grund för anslagsberäkningarna syntes det emellertid lämpligt att utgå från att nämnda förslag genomfördes. Departementschefen förutsatte således, att Kungl. Maj:t borde liksom hittills äga efter ansökning meddela tillstånd till upprättande av nya parallellavdelningar i första klassen av realskolan och första ringen av gymnasiet, där eljest ett större antal inträdessökande kunde väntas bli avvisade från sådan klass eller ring; dock under villkor att totala antalet nybörjaravdelningar icke överstege antalet sådana avdelningar närmast föregående läsår.

Departementschefen beräknade det belopp, som en sålunda genomförd begränsning av antalet nybörjaravdelningar kunde väntas för nästa budgetår medföra vid samtidigt genomförd ökning, på sätt departementschefen förordat, av ämneslärarnas medeltjänstgöringstid, till 68,000 kronor. Det förtjänade framhållas, att enligt en inom överstyrelsen gjord överslagsberäkning den årliga besparingen, om de nämnda elva parallellavdelningarna nu icke komme till stånd, vid början av läsåret 1947/48 komme att ha stigit till något över 400,000 kronor. Följaktligen kunde den slutliga årliga kostnaden för varje nybörjaravdelning beräknas till omkring 37,000 kronor.

d) Tillfälligt indragande av vissa
läroverkslinjer.

I detta avseende har departementschefen föreslagit, att intagning av elever tills vidare skall upphöra i första kretsen av lyceilinjén vid högre allmänna läroverket för gossar i Malmö och av den klassiska försökslinjen vid högre allmänna läroverket för gossar å Norrmalm i Stockholm samt vidare i de treåriga latinlinjerna vid högre allmänna läroverket i Västerås och högre allmänna läroverket för gossar i Örebro ävensom i den fyraåriga realskollinjen vid samrealskolan i Trelleborg.

Beträffande ifrågavarande linjer inhämtas av statsrådsprotokollet, att lyceilinjén i Malmö under de två sistförflutna läsåren icke kunnat starta med första kretsen till följd av brist på inträdessökande. Detsamma har för innevarande läsår varit fallet med den klassiska linjen. De båda treåriga latینگymnasielinjerna ha innevarande läsår allenast respektive 32 och 25 elever, varav inemot hälften i tredje ringen.

Beträffande den fyraåriga samrealskolelinjen i Trelleborg har *skolöverstyrelsen* anfördt:

Vid samrealskolan i Trelleborg finnes en klen besökt fyraårig realskolelinje, som tillsammans med en parallellavdelning av den femåriga realskolan bildade en s. k. förenad linje. Lärjungantalet i de fyra klasserna vore respektive 3, 3, 2 och 6. Läroverkets rektor hade i skrivelse den 24 maj 1937 under instämmande av kollegiet och folkskolans inspektör hemställt, att denna linje måtte successivt avvecklas. Överstyrelsen, som den 14 oktober samma år yttrat sig över framställningen, hade för det dåvarande icke funnit tillräckligt starka skäl föreligga för den ifrågasatta organisationsändringen, och Kungl. Maj:t hade den 3 mars 1939 lämnat framställningen utan åtgärd. Om elevintagningen å linjen med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden provisoriskt inställdes, sparades 7 veckotimmar i läsåmnen, varigenom delposten grundavlönningar åt icke-ordinarie personal kunde minskas med 1,533 kronor.

För såväl realskolelinjen i Trelleborg som de ifrågavarande två treåriga latینگymnasielinjerna gällde, att kostnaderna till följd av samläsning med andra klasser vore relativt obetydliga. Då därtill komme, att ett nedläggande av dessa linjer, som inginge i den av riksdagen fastställda grundorganisationen för respektive läroverk, torde kunna möta principiella betänkligheter, ansåge sig överstyrelsen för sin del icke böra föreslå ens ett tillfälligt inställande av elevintagningen.

Överstyrelsen har däremot tillstyrkt tillfälligt indragande av ovannämnda lyceilinjé och klassiska linje.

Statskontoret har beträffande realskolelinjen i Trelleborg och de treåriga gymnasielinjerna framhållit, att, ehuru genom ett nedläggande av linjerna kostnadsbesparingen skulle automatiskt växa under fyra respektive tre år framåt, statskontoret icke ville motsätta sig, att linjerna bibehölles.

Departementschefen har funnit ett av sparsamhetsskäl betingat indragande av sistnämnda tre linjer icke kunna väcka betänkligheter och för-

ordat, att intagningen av elever vid linjerna tills vidare inställdes. Härigenom skulle för nästa budgetår ernås en besparing av tillhopa närmare 6,500 kronor.

e) Sammanslagning av undervisningsavdelningar i vissa språk m. m.

Departementschefen har i detta sammanhang föreslagit *dels* att den nuvarande rätten att under en veckotimme uppdelat större undervisningsavdelningar vid undervisning i modersmålet, tyska, engelska och franska i begynnelseklassen för vederbörande språk skall för nästa läsår upphöra, *dels ock* att tillvalsundervisning å det differentierade gymnasiet regelmässigt icke må förekomma i ämnena specialmatematik, fysik och kemi å realgymnasiet vid ett lägre elevantal än fem (mot för närvarande fyra) samt i grekiska å latingymnasiet vid ett lägre deltagarantal än fyra (mot för närvarande tre). Härigenom beräknas 173,000 kronor, respektive 25,000 kronor kunna inbesparas.

Beträffande den sistnämnda av ifrågavarande besparingsåtgärder har *skolöverstyrelsen* framhållit, att en tillfällig höjning av deltagarminimum i förevarande ämnen till fem respektive fyra knappast kunde avvisas, hur gärna man än såge, att den kunde undvikas. Överstyrelsen förutsatte likväl, att överstyrelsen skulle bibehållas vid sin rätt att medgiva tillvalsundervisning jämväl vid ett lägre antal lärjungar i de fall, då särskilda omständigheter därtill föranledde och de tillgängliga medlen sådant medgäve.

Om besparingsaktionen måste gå mycket långt, kunde det måhända från något håll komma att ifrågasättas, huruvida icke deltagarminimum även för grekiska borde sättas till samma siffra som för andra ämnen, alltså till minst 5 lärjungar. Därigenom skulle en ytterligare besparing på omkring 11,000 kronor göras. Med hänsyn till den stora allmänkulturella betydelsen av de klassiska studierna och vikten av att undervisning i grekiska tillhandahölles vid ett icke alltför ringa antal läroverk måste emellertid en sådan indragning anses gå avgjort för långt. Skulle grekiskan alltför ofta föråldras föråldras sin ställning vid läroverken, borde deltagarminimum enligt överstyrelsens bestämda mening icke höjas med mer än en lärjunge.

Statskontoret har förklarat sig biträda vad överstyrelsen föreslagit men icke kunna tillstyrka, att ämnet grekiska erhöles en annan ställning än de övriga.

Departementschefen har, såsom ovan angivits, följt överstyrelsens förslag och därvid förutsatt, att överstyrelsen skulle äga rätt att medgiva tillvalsundervisning jämväl vid lägre antal lärjungar än de nämnda i de fall, då särskilda omständigheter därtill föranledde och tillgängliga medel därtill försloge.

f) Inskränkning av frivillig undervisning.

Departementschefen har jämväl upptagit till övervägande lämpligheten att beskära den frivilliga undervisningen i vissa övningsämnen, nämligen

teckning, musik, manlig slöjd och hushållsgöromål, men — under åberopande av vad skolöverstyrelsen i ämnet anfört — ansett sig icke böra för nästa budgetår ifrågasätta en sådan beskärning.

Överstyrelsen har i ämnet anfört bland annat:

Frivillig undervisning i t e c k n i n g förekomme endast i ringa utsträckning, främst å realgymnasiet, för vilket ämnet vore av stor betydelse såsom fackämne. Betänkligheter kunde därför resas mot indragning av den frivilliga teckningsundervisningen.

Musikundervisningen vid de allmänna läroverken intogs för närvarande en oklar ställning. Undervisningsplan hade av Kungl. Maj:t fastställts redan den 29 juni 1928 och förnyats i oväsentligt förändrad form genom 1933 års tim- och kursplaner, men nödiga anslag för dess genomförande hade hittills icke anvisats. Man brukade anse, att sångundervisningen vore obligatorisk för lärjungar, som icke i vederbörlig ordning befriats därifrån, och undervisningen i instrumentalmusik för alla lärjungar frivillig, men det funnes inga bestämmelser om hur stor del av musikundervisningen, som skulle anslås till sång respektive instrumentalmusik. Överstyrelsen saknade därför uppgifter om det exakta antalet timmar i instrumentalmusik, liksom även om dessa timmars fördelning på ordinarie och icke-ordinarie lärare. Grovt approximativt kunde man antaga, att för närvarande cirka 550 veckotimmar användes för instrumentalmusik och att av dem 425 bestredes av ordinarie lärare. Den undervisning, som meddelades av ordinarie lärare, torde draga en kostnad av omkring 95,000 kronor och den, som meddelades av icke-ordinarie lärare, en kostnad av omkring 16,400 kronor. Om undervisningen i instrumentalmusik avskaffades, kunde man således räkna med en lättnad av tillhoppa cirka 111,400 kronor. Men en sådan reduktion innebure, att lärarna i musik — ordinarie eller icke — komme att mista mer än fjärdedelen av sin lön. Det vore här fråga om förhållandevis svagt avlönade lärare. Endast en enda av de allmänna läroverkens musiklektörer hade full tjänstgöring och full lön, alla de övriga reducerad och ofta starkt reducerad tjänstgöring och lön. Indragning av instrumentalmusiken syntes därför lika litet böra komma i fråga nu som under den ekonomiska depressionen för några år sedan.

Undervisningen i manlig slöjd och i hushållsgöromål vore vid de allmänna läroverken obligatorisk endast på handelslinjerna, vilkas timplaner i varje särskilt fall fastställdes av Kungl. Maj:t, men eljest frivillig. Undervisningen sköttes uteslutande av extra lärare och timlärare. För nästa läsår hade överstyrelsen räknat med ett anslagsbehov av 112,000 kronor för manlig slöjd och 56,300 kronor för hushållsgöromål. Omkring 42 slöjdtimmar och 84 hushållstimmar beräknades ligga på handelslinjerna nästa läsår och torde således under alla förhållanden böra kvarstå på schemat. Kostnaderna utgjorde respektive 5,600 och 11,200 kronor. Borttoges den frivilliga undervisningen i manlig slöjd och hushållsgöromål, torde man sålunda kunna räkna med en utgiftsminskning på $(106,400 + 45,100 =) 151,500$ kronor.

Det vore emellertid att märka, att vissa lärare hade denna undervisning som sin huvudsakliga sysselsättning. Vid 9 läroverk omfattade

undervisningen i manlig slöjd och vid 3 läroverk undervisningen i hushållsgöromål innevarande läsår minst 15 veckotimmar. Undantag torde under alla omständigheter böra göras för lärare, som av undervisningen hade sitt huvudsakliga uppehälle, men dessa lärares antal kunde fastställas först sedan uppgifter inhämtats från läroverken.

Värdet av undervisningen i de praktiska ämnena hade under senare år alltmer oreserverat vunnit skolvärldens och statsmakternas erkännande. Senast hade 1939 års riksdag i sin skrivelse nr 355 ansett sig böra framhålla önskvärdheten av att undervisningen i praktiska ämnen bereddes ett större utrymme i realskolans kursplaner än vad hittills varit möjligt och särskilt att undervisningen i hushållsgöromål främjades. Det syntes därför icke annat än i nödfall böra komma i fråga att nu borttaga denna undervisning.

Statskontoret har förordat viss inskränkning av den frivilliga undervisningen.

Med hänsyn till den betydelse den frivilliga teckningsundervisningen torde äga, särskilt för blivande ingenjörer, och den jämförelsevis ringa kostnadsbesparing, som skulle vinnas genom en indragning av undervisningen, ansåge statskontoret tveksamt, om en dylik åtgärd borde vidtagas.

Beträffande undervisningen i manlig slöjd och hushållsgöromål — liksom i fråga om undervisningen i musik — ansåge sig statskontoret böra förorda, att sådana inskränkningar vidtoges, som vore möjliga utan att de lärare, vilka av denna undervisning hade sin huvudsakliga sysselsättning, bleve berövade sina inkomstmöjligheter. Ämbetsverket förutsatte således, att överstyrelsen skulle företaga en prövning av förhållandena i varje särskilt fall. Givetvis mötte under sådana omständigheter svårigheter att på förhand bedöma besparingsmöjligheterna, men man torde måhända kunna räkna med en sammanlagd anslagsbegränsning å 100,000 kronor.

Utskottet.

Vad angår den ifrågasatta tillfälliga höjningen av lärarnas tjänstgöringstid, finner utskottet sig böra biträda Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, vilket innebär att tjänstgöringsskyldigheten för lektorer, adjunkter och ämneslärarinnor utsträcker med i medeltal en halv undervisningstimme i veckan. Förhållanden kunna emellertid uppkomma — särskilt genom inkallande i vidgad omfattning av lärare till militärtjänstgöring — vilka påkalla längre gående åtgärder med avseende å tjänstgöringsskyldigheten än de sålunda förordade. Utskottet anser sig böra framhålla, att det vid sådant förhållande bör vara öppet för Kungl. Maj:t att ytterligare provisoriskt utsträcka tjänstgöringsskyldigheten exempelvis i enlighet med statskontorets i ärendet avgivna förslag. I detta sammanhang vill utskottet jämväl framhålla, att vid tillfällig lärarbrist vid visst läroverk möjligheten att utnyttja kvarvarande lärare inom ramen för den stadgade maximitjänstgöringsskyldigheten i första hand bör undersökas, innan extra arbetskrafter tagas i bruk för undervisningens fullgörande.

Liksom departementschefen utgår utskottet ifrån att en ökning av un-

dervisningsskyldigheten för ämneslärare vid de allmänna läroverken, på sätt här ovan angivits, bör genomföras jämväl beträffande de av departementschefen nämnda med dessa läroverk jämförliga läroanstalter.

Utskottet biträder förslaget om tillfällig höjning av det högsta som regel tillåtna elevantalet i realskolans avslutningsklasser från 30 till 35 och har icke funnit anledning till erinran mot att, i enlighet med departementschefens förslag, det totala antalet nybörjaravdelningar begränsas till högst samma antal som innevarande läsår.

Förslaget om tillfälligt indragande av vissa glest besatta läroverkslinjer har utskottet med hänsyn till vad departementschefen anfört icke velat motsätta sig. Utskottet vill dock framhålla, att dess sålunda intagna ståndpunkt icke får fattas såsom ett principiellt ställningstagande till ifrågasvarande läroverks lämpliga organisation i framtiden utan att en indragning av sagda linjer i nuvarande statsfinansiella läge får anses hava en rent provisorisk karaktär. Härav följer, att intagning av elever i de ifrågasvarande läroverkslinjerna åter bör äga rum, så snart så av förhållandena finnes påkallat.

Departementschefen har vidare av besparingsskäl förordat, att uppdelning av klassavdelning vid nybörjarundervisning i modersmålet, tyska, engelska och franska icke skall för nästa budgetår förekomma. Utskottet biträder detta förslag. Likaså tillstyrker utskottet, att tillvalsundervisning i ämnena specialmatematik, fysik och kemi icke skall anordnas vid ett lägre elevantal än fem, varigenom den särställning, dessa ämnen för närvarande intaga i förhållande till övriga tillvalsämnen, skulle upphöra. Utskottet är vidare ense med departementschefen om att tillvalsundervisning i grekiska å latingymnasiet alltjämt bör få anordnas vid ett lägre deltagarantal än i fråga om andra tillvalsämnen, men har funnit sig böra liksom departementschefen förutsätta en provisorisk höjning från tre till fyra av det lägsta tillåtna deltagarantalet. Utskottet kan sålunda icke biträda det i motionen I: 166 framställda yrkandet om bibehållande av de nuvarande tillvalsmöjligheterna beträffande sagda ämne utan finner sig böra avstyrka bifall till motionen. Liksom departementschefen förutsätter utskottet dock, att skolöverstyrelsen alltjämt skall äga rätt att medgiva tillvalsundervisning såväl i grekiska som i övriga tillvalsämnen jämväl vid lägre antal lärjungar än de nämnda, då särskilda omständigheter därtill föranleda och tillgängliga medel därtill förslå.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka någon inskränkning av den frivilliga undervisningen i teckning, instrumentalmusik, manlig slöjd och hushållsgöromål. Enligt den av överstyrelsen förebragta utredningen fördela sig kostnaderna för denna undervisning i huvudsak på följande sätt:

	Ordinarie lärare Kronor	Icke-ordinarie lärare Kronor
teckning	800	7,400
instrumentalmusik	95,000	16,400
manlig slöjd	—	106,400
hushållsgöromål	—	45,100
Summa kronor	95,800	175,300.

Utskottet är ense med de i ärendet hörda myndigheterna och departementschefen om att någon inskränkning av den förhållandevis ringa frivilliga undervisningen i teckning icke synes böra ifrågasättas. Vad undervisningen i instrumentalmusik angår, torde enligt utskottets mening i nuvarande ekonomiska läge en inskränkning i och för sig få anses ur pedagogisk synpunkt försvarlig, men å andra sidan synas, av överstyrelsens yttrande att döma, förhållandena vara sådana, att en mera betydande inskränkning med hänsyn till den löneminskning, som härigenom skulle drabba vederbörande lärare, icke torde böra ifrågakomma. Ämnena manlig slöjd och hushållsgöromål åter äro visserligen av den praktiska och pedagogiska betydelse, att icke heller här en hårdare beskärning synes böra komma till stånd, men att märka är, att undervisningen i dessa ämnen i relativt stor utsträckning torde handhas i form av bisyssleuppdrag. Med hänsyn till nödvändigheten av en sträng sparsamhet har utskottet ansett sig böra ifrågasätta, att en viss inskränkning för nästa budgetår vidtages av den frivilliga undervisningen i sistnämnda två ämnen. Undervisningen i dessa ämnen synes enligt utskottets mening därför icke böra anordnas annat än i de fall, då ett påtagligt intresse för undervisningen visar sig vara för handen. En sådan beskärning av undervisningen i manlig slöjd och hushållsgöromål bör dock icke äga rum, att lärare, som av denna undervisning har sin huvudsakliga sysselsättning, berövas sina utkomstmöjligheter. En noggrann prövning i varje särskilt fall torde på grund härav bliva erforderlig. Därest en dylik prövning från fall till fall kommer till stånd jämväl beträffande den frivilliga undervisningen i instrumentalmusik, håller utskottet för sannolikt, att även här en viss inskränkning av undervisningen skall låta sig göra. Utskottet förutsätter, att också denna möjlighet till besparing kommer att iakttagas.

Storleken av den besparing, som torde kunna vinnas vid bifall till vad utskottet sålunda förordat, låter sig icke för närvarande exakt beräkna. Utskottet anser sig dock kunna räkna med att en besparing av 50,000 kronor skall visa sig möjlig att ernå och förordar med hänsyn härtill en sänkning av de för icke-ordinarie övningslärare avsedda anslagsmedlen med nämnda belopp. Utskottet återkommer i det följande vid behandling av anslagsberäkningarna till denna fråga.

Utskottet förutsätter vidare, att en inskränkning av den frivilliga undervisningen av samma innebörd som den här ovan förordade kommer till stånd jämväl beträffande med de allmänna läroverken jämförliga statsunderstödda läroanstalter, för vilka Kungl. Maj:t i förevarande proposition äskat anslag. Med hänsyn till den förhållandevis mindre betydande utsträckning, vari sådan undervisning i dessa fall förekommer, har utskottet likväl icke i det följande ansett sig böra föreslå någon sänkning av vederbörande anslag. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som, med anledning av vad utskottet sålunda föreslagit, må befinnas påkallade.

B. Anslagsberäkningar.

Förslagsanslaget till avlöningar vid de allmänna läroverken, vilket för närvarande är uppfört med 26,436,500 kronor, skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår utgå med 26,280,000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 156,500 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär i huvudsak följande:

Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Allenast tre nya ordinarie lärartjänster skulle tillkomma, nämligen en lektorstjänst vid vart och ett av flickläroverken å Södermalm i Stockholm och i Örebro samt vid högre allmänna läroverket i Majorna i Göteborg. Men hänsyn, bland annat, till *dels* att kvinnliga lärare från och med nästa budgetår äga rätt att åtnjuta lön enligt en högre löneklass än för närvarande, *dels* att läroverkens automatiska tillväxt nödvändiggör en utökning av antalet undervisningstimmar i övningsämnen med därav följande ökade kostnader, *dels ock* att ifrågasvarande anslagspost ansetts böra minskas med samma belopp, varmed anslagsposten till rörligt tillägg uppräknats, har departementschefen beräknat nu förevarande anslagspost till i runt tal 20,660,000 kronor, vilket innebär en minskning med 637,000 kronor.

Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat. Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning med 85,000 kronor, betingad *dels* av att antalet adjunkter å övergångsstat nedgått med 5, *dels ock* att avlöningsmedel för sådana adjunkter, vilka innehava förordnanden såsom rektorer, beräknats under anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Förutom smärre justeringar av vissa delposter, sammanhängande med ökat elevantal, föreslås en sänkning till hälften, eller 18,000 kronor, av delposten till arvoden åt tillsynslärare.

Grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal. Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning från 3,548,000 kronor med 183,000 kronor till 3,365,000 kronor.

Därest särskilda besparingsåtgärder icke hade av departementschefen förordats, hade förevarande delpost bort höjas med i runt tal 608,000 kronor.

De av departementschefen i annat sammanhang förordade besparingsåtgärderna hava av honom beräknats medföra följande besparingar:

ökning av ämneslärarnas undervisningsskyldighet	kronor	280,000
höjning av elevantalet i realskolans avslutningsklasser	»	172,000
begränsning av antalet nybörjaravdelningar	»	68,000
tillfälligt indragande av vissa läroverkslinjer (13,700 + + 6,500)	»	20,200
sammanslagning av undervisningsavdelningar i vissa språk m. m. (173,000 + 25,000)	»	198,000
		<hr/>
Summa kronor		738,200.

Härjämte föreslår departementschefen vissa andra besparingsåtgärder. Sålunda förutsättes, att antalet extra ordinarie lärare skall bibehållas vid samma antal som innevarande år, trots ett ökat behov av lärartjänster. I detta sammanhang avses, att riksdagen i personalförteckningen skall fastslå antalet extra ordinarie adjunkter till 205, eller samma antal som för närvarande.

Avlöningsförhöjningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal. Denna delpost föreslås uppräknad med 60,000 kronor till 300,000 kronor.

Särskilda löneförmåner till ordinarie tjänstemän. I fråga om denna anslagspost ifrågasättes icke någon förändring.

Rörligt tillägg. På grund av ändrade indexförhållanden uppräknas denna anslagspost med 706,210 kronor.

Såsom *särskilda uppbördsmedel* beräknar departementschefen samma belopp som för innevarande budgetår, eller 926,600 kronor.

Vidare har departementschefen förklarat sig icke kunna för närvarande förorda genomförande av vissa av skolöverstyrelsen framlagda förslag, avseende *dels* inrättande av ett större antal ordinarie lärartjänster i syfte att åstadkomma en gynnsammare proportion mellan antalet ordinarie och antalet icke-ordinarie lärartjänster, *dels* minskning av det fastställda maximumantalet lärjungar i de allmänna läroverkens klasser, *dels ock* inrättande av en statlig samrealskola i Uppsala.

I *motionen I: 95* har anförts:

Från och med år 1863 ha vid de högre allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och tekniska elementarskolorna förekommit militärovnings. Dessa avskaffades år 1917 på grund av en motion i andra kammaren. Övningarna ägde rum under 2—3 veckor vid höstterminens början och försiggingo under morgontimmarna före frukost. Det var en mycket uppskattad och säkerligen mycket nyttig övergång från sommarferierna till det mera intensiva skolplugget. Men deras största värde bestod däri, att alla ynglingar i gymnasiet fingo lära sig skjuta.

När nu skjutskicklighetens betydelse bör stå klar för alla, må det övervägas, om icke denna skjututbildning i skolorna bör återupptagas — och i utvidgad omfattning.

Sedan den tiden ha flickor fått tillträde till läroverken. Under den tid, som skjututbildning pågår för gossarna, kunna flickorna utbildas i den verksamhet, som nu bedrivs inom unglottarörelsen och ungdomens röda kors.

Utskottet är ense med departementschefen om att det icke för närvarande synes möjligt att ifrågasätta inrättande av flera nya ordinarie lärartjänster än tre lektorstjänster samt att tidpunkten icke torde vara lämplig för upp- rättande av en statlig samrealskola i Uppsala. Likaså finner utskottet i lik- het med departementschefen att förslaget om minskning av antalet elever i klasserna icke för närvarande torde böra leda till någon åtgärd från stats- makternas sida.

Departementschefens övriga i samband med anslagsberäkningarna fram- förda förslag hava icke givit utskottet anledning till annan erinran, än att utskottet under återopande av vad i det föregående anförts föreslår, att delposten till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal minskas från av departementschefen angivet belopp 3,365,000 kronor med 50,000 kronor till 3,315,000 kronor. Utskottet får alltså tillstyrka, att före- varande anslag för nästa budgetår uppföres med (26,280,000 — 50,000 =) 26,230,000 kronor.

De i motionerna I: 182 och II: 236 framställda yrkandena avse, att rörligt tillägg skulle under vissa förutsättningar tillerkännas timlärare vid de i förevarande proposition nr 154 avsedda statliga och kommunala läro- anstalterna. Utskottet har i sitt den 23 april 1940 avgivna utlåtande nr 117 behandlat ett motionsvis (I: 183) framställt yrkande om dylikt tillägg åt timlärare vid folk- och småskoleseminarier samt timlärare i läsämne vid folkskola. I nämnda utlåtande anförde utskottet, att goda skäl syntes före- ligga för att compensation för levnadskostnadsökningen tillerkändes de i motionen I: 183 åsyftade lärarna. På i utlåtandet närmare angivna skäl förutsatte utskottet, att Kungl. Maj:t ägnade ifrågavarande spörsmål sin uppmärksamhet och vidtog de åtgärder, som kunde befinnas påkallade för frågans närmare utredning. Då timlärare vid de i nu förevarande proposition nr 154 angivna läroanstalterna förekomma i avsevärt större utsträckning än vid seminarier och folkskolor, hava motionerna I: 182 och II: 236 en helt annan räckvidd än den tidigare behandlade motionen I: 183. Det i först- nämnda motioner berörda spörsmålet är därför i ännu högre grad än det i motionen I: 183 avhandlade av den vikt, att det bör närmare uppmärk- sammas. Utskottet utgår ifrån, att Kungl. Maj:t i samband med frågan om rörligt tillägg åt timlärare vid seminarier och folkskolor jämväl upptager den i motionerna I: 182 och II: 236 väckta frågan till närmare omprövning. Med vad utskottet sålunda anført torde ifrågavarande motioner få anses besvarade.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft den ovan- nämnda motionen I: 95, vari förordas en skyndsam utredning om införande av skjututbildning för gossar samt utbildning i sjukvårds- och s. k. lotta- verksamhet för flickor vid de högre allmänna läroverken och motsvarande

läroanstalter. Enligt vad utskottet under hand inhämtat, har framställning i enahanda syfte gjorts hos Kungl. Maj:t. Utan att vilja föregripa den prövning, som Kungl. Maj:t kommer att ägna förevarande spörsmål, vill utskottet i anledning av den väckta motionen framhålla, att den utbildningsverksamhet, varom här är fråga, för närvarande omfattas med ett betydande intresse av landets ungdom. Utskottet anser för sin del skäl föreligga för ett skyndsamt övervägande av frågan om anordnande för den mognare skolungdomen av en utbildningsverksamhet, inriktad på i huvudsak de verksamhetsgrenar, som i motionen åsyftas. Av särskild vikt synes det enligt utskottets mening vara att, därest denna utbildning kommer till stånd, den handhaves på ett omdömesgillt sätt och under sådan statlig kontroll, att den fyller en verklig uppgift i den allmänna försvarsberedskapen. Lämpligheten av att anknyta verksamheten i fråga till den stadgade fri-luftsverksamheten vid omförmälda läroanstalter torde även böra övervägas. Utskottet får slutligen understryka, att en förutsättning för utbildningens anordnande bör vara, att det egentliga skolarbetet icke härigenom kommer att eftersättas. Då, som nämnts, ifrågavarande spörsmål redan är underställt Kungl. Maj:ts prövning, finner utskottet icke i anledning av motionen I: 95 påkallat att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning i ämnet. Förevarande motion torde få anses besvarad med vad utskottet här ovan anför.

4. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande detta anslag innebär en anslagshöjning med 30,000 kronor till 4,080,000 kronor.

Departementschefen har vid sin anmälan av frågan om anslag till förevarande ändamål till en början berört ett par spörsmål, som avse icke blott de kommunala flickskolorna utan jämväl övriga s. k. högre kommunala skolor.

Departementschefen har — under erinran, att för innevarande budgetår provisoriska löne- och statsbidragsbestämmelser gälla för ifrågavarande skolor — utgått från att förslag om ny definitiv lönereglering för lärarpersonalen vid nämnda skolor icke borde föreläggas 1940 års riksdag. De för budgetåret 1939/40 tillämpade provisoriska grunderna för avlöning åt lärare vid ifrågavarande skolor liksom även de för nämnda budgetår gällande provisoriska grunderna för statsbidrag till nämnda läroanstalter borde på grund härav utsträckas att gälla även för budgetåret 1940/41. Emellertid borde den jämkningen vidtagas i de provisoriska avlöningsbestämmelserna, att den s. k. minimiregeln gjordes tillämplig å ordinarie lärare, som erhållit tjänstledighet för fullgörande i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering av militärtjänstgöring i egenskap av reservofficer eller vad därmed vore likställt. Även gällande bestämmelser om provisorisk avlö-

ningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg borde tillämpas under budgetåret 1940/41. Jämväl det särskilda förfarande för beräkning och utbetalande av förskott, som tillämpats för innevarande budgetår i syfte att åstadkomma största möjliga överensstämmelse mellan löneutgifter och anslagsbelastning (jfr kungörelsen nr 358/1939), borde i huvudsak komma till användning även för budgetåret 1940/41.

I nuvarande statsfinansiella läge syntes upprättande av nya statliga läroanstalter eller överhuvudtaget utbyggnad av det statliga undervisningsväsendet som regel icke kunna ifrågakomma. Motsvarande restriktioner borde i det hela gälla jämväl beträffande det statsunderstödda högre kommunala undervisningsväsendet. I överensstämmelse härmed utginge departementschefen från att tillstånd till upprättande av nya statsunderstödda högre kommunala skolor tills vidare i allmänhet icke skulle av Kungl. Maj:t lämnas. Från nämnda regel ville departementschefen dock särskilt göra det undantaget, att utbildning av yrkesbestämd högre folkskola till praktisk mellanskola borde kunna medgivas, om vid prövning av i sådant hänseende gjord framställning förutsättningarna för en dylik utbildning befunnits särskilt gynnsamma.

Under i övrigt oförändrade förhållanden beräknade departementschefen anslagsbehovet till förevarande ändamål till i runt tal 4,265,000 kronor, vilket skulle inneburi en anslagshöjning med 213,000 kronor.

Emellertid borde de besparingsåtgärder, departementschefen förordat i fråga om de allmänna läroverken, erhålla motsvarande tillämpning beträffande nu förevarande anslag. Sålunda borde ämneslärarnas medeltjänstgöringstid tillfälligt höjas med en halv veckotimme, vilket beräknats komma att medföra en besparing för statsverket av i runt tal 43,000 kronor, motsvarande indragning av omkring 255 timlärartimmar. Högsta elevantalet i de två översta klasserna borde vidare, i analogi med vad som förordats beträffande realskolans avslutningsklass, för nästa läsår höjas från 30 till 35, vilket kunde antagas medföra en anslagsminskning med i runt tal 115,000 kronor. Härvid kunde beräknas, att 21 klassavdelningar skulle kunna inbesparas och 7 extra ordinarie ämneslärartjänster — förutom visst antal timlärartimmar — bortfalla. De restriktiva bestämmelser, departementschefen för de allmänna läroverkens del ifrågasatt beträffande uppdelning av vissa klasser vid undervisning i modersmålet och främmande språk, torde böra gälla jämväl beträffande de kommunala flickskolorna, vilket medförde en besparing för statsverket av omkring 30,000 kronor (179 timlärartimmar). Överstyrelsen hade förutsatt att, därest tillsynsläroarvodena vid kommunala mellanskolor begränsades, en motsvarande nedskärning skulle genomföras jämväl vad beträffade de vid de kommunala flickskolorna utgående arvoden av denna art. Häremot hade departementschefen intet att erinra. Då sådana arvoden vid de sistnämnda skolorna utginge endast i två fall, bleve besparingen dock så obetydlig, att den icke torde böra tagas i beräkning vid anslagskalkylerna.

Överstyrelsen hade ej tagit ställning till frågan om begränsning för de högre kommunala skolornas del av antalet nybörjaravdelningar på sätt av överstyrelsen ifrågasatts beträffande de allmänna läroverken. Departementschefen förutsatte emellertid, att motsvarande åtgärder vidtoges beträffande de förstnämnda läroanstalterna, dock med de undan-

tag som föranleddes av vad departementschefen anfört rörande ombildning av vissa högre folkskolor till praktiska mellanskolor och av under budgetåret 1939/40 eller framdeles upprättade skolor i övrigt. Enligt vad från överstyrelsen under hand meddelats, påverkades icke härigenom anslagsberäkningarna för nästa budgetår.

Sammanlagt kunde sålunda de av departementschefen tillstyrkta åtgärderna väntas medföra en besparing av $(43,000 + 115,000 + 30,000 =) 188,000$ kronor.

Förevarande anslag borde alltså för nästa budgetår uppföras med $(4,265,000 - 188,000 =)$ i runt tal 4,080,000 kronor.

I motionerna I:181 och II:237 har — under erinran om departementschefens ovan återgivna uttalande beträffande upprättande av nya högre kommunala skolor — anförts i huvudsak följande:

De flesta högre folkskolor, som inrättats under senare år, äro organiserade efter samma principer som de kommunala mellanskolorna. De arbeta i regel efter samma tim- och kursplaner som de kommunala mellanskolorna, och när de nått full utveckling, d. v. s. omfatta fyra årsklasser, äro de färdiga att ombildas till kommunala mellanskolor. Vad som fordras för denna ombildning är att skolorna äga tillfredsställande lokaler, undervisningsmateriel m. m., att de med gott resultat sänt åtminstone någon årskull elever såsom privatister till realexamen samt att de i övrigt skötts till belåtenhet. Fördelen för en skola att förändras till kommunal mellanskola ligger framför allt däri, att skolan erhåller examensrätt och att dess elever därigenom slippa sändas till en annan skola — i regel liggande på annan ort — för att undergå privatistexamen och utsättas för de psykiska påfrestningar och de ekonomiska uppoffringar, som en sådan examen medför i jämförelse med en examen inom den egna läroanstalten.

En del högre folkskolor äro nu färdiga att ombildas till kommunala mellanskolor. De kommuner, som ansvara för skolorna, hava fullgjort sina skyldigheter i fråga om skolbyggnader m. m. och hava givetvis räknat med att skolorna under den närmaste tiden skulle bli kommunala mellanskolor och erhålla den efterlängttade förmån, som examensrätten innebär. Säkerligen skulle det medföra en stor besvikelse för dessa kommuner, om de nu trots sina fullgjorda skyldigheter mot skolan skulle nödgas att under kanske flera år sända eleverna till annan ort för att avlägga realexamen.

Kostnaderna för utbildning av en högre folkskola till kommunal mellanskola äro icke stora. Statsbidraget utgår efter samma grunder till båda skolformerna. Lärarlönerna äro i det stora hela desamma. I det fall att en lärare är adjunktskompetent äger han dock vid kommunal mellanskola rätt till en lön, som ligger två lönegrader högre. Vidare är rektorsarvodet något högre vid en kommunal mellanskola än vid en högre folkskola.

I motionerna I:167 och II:225 har anförts bland annat:

De i propositionen nr 154 till årets riksdag föreslagna besparingsåtgärderna hava som regel sökt hålla kostnaderna för kommande budgetår inom samma gränser som för innevarande år, och detta skulle åstadkommas huvudsakligen genom höjning av lärartjänstgöringen och genom ökning av antalet elever i vissa klassavdelningar. De beräknade besparingarna skulle

sålunda vinnas genom en motsvarande minskning av behovet av lärarkrafter och lärartimmar. Denna indragning kommer som regel att gå ut över timlärare och andra icke-ordinarie lärare, alltså i allmänhet de vid en skola sist anställda, som icke hava särdeles lång tjänstgöringstid.

I en del fall komma emellertid även lärarkrafter med avsevärd tjänstgöringstid att bli arbetslösa. Detta kommer med all sannolikhet att bli förhållandet vid vissa kommunala flickskolor, som upprättats under de sista åren genom ombildning och sammanslagning av enskilda statsunderstödda flickskolor. De vid dessa förutvarande skolor anställda lärarinnorna hava vid kommunaliseringen överförts till de nybildade skolorna. Antalet ordinarie tjänster vid de senare har dock icke alltid varit tillräckligt stort för att bereda ordinarie anställning åt samtliga övertagna lärarinnor, icke ens i de fall, där vederbörande haft en ganska lång tjänstgöringstid i den övertagna skolan. Men de hava som regel ställts inför utsikten att överföras på ordinarie tjänst vid den kommunala flickskolan så snart någon vakans uppkommer.

De ifrågavarande lärarinnorna komma antagligen att uppgå till endast ett fåtal, högst 15 stycken, varför åtgärder för deras bibehållande i tjänst knappast torde komma att bli av någon större ekonomisk betydelse för det allmänna, under det att det för de enskilda lärarinnornas vidkommande måste vara av synnerligen stor vikt att ej behöva riskera ett entledigande med arbetslöshet och avbrott i kontinuiteten i tjänstgöringen samt förlust av möjligheten till överflyttning på ordinarie tjänst. För dessa lärarinnors del måste det alltså få anses synnerligen behjärtansvärt om undantag kunde göras vid besparingsåtgärdernas tillämpning.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts i detta sammanhang framlagda förslag, att de för innevarande budgetår gällande provisoriska grunderna för avlöning åt lärare vid de högre kommunala skolorna samt för statsbidrag till sådana skolor skola med viss jämkning — avseende tillämpning av den s. k. minimiregeln — äga tillämpning jämväl för nästa budgetår. Likaså förordar utskottet bifall till förslaget om fortsatt giltighet för nästa budgetår av gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg. Utskottet har icke heller funnit anledning till erinran mot att, på sätt departementschefen föreslagit, det särskilda förfarandet för beräkning och utbetalande av förskott, som tillämpats för innevarande budgetår, i huvudsak kommer till användning även för budgetåret 1940/41.

Utskottet.

Departementschefen har i detta sammanhang gjort vissa uttalanden av principiell innebörd, avseende upprättandet av nya statsunderstödda högre kommunala skolor. Departementschefen har förklarat sig utgå ifrån, att tillstånd till upprättandet av sådana skolor tills vidare i allmänhet icke skulle av Kungl. Maj:t lämnas, dock att ombildning av yrkesbestämd högre folkskola till praktisk mellanskola borde kunna medgivas, om förutsättningarna för en dylik ombildning befunnits särskilt gynnsamma. Utskottet kan i huvudsak ansluta sig till departementschefens ståndpunkt i förevarande avseende. Av skäl, som i motionerna I: 181 och II: 237 anförts,

anser sig utskottet likväl böra uttala, att ombildning av allmän högre folkskola till kommunal mellanskola synes böra kunna ifrågakomma, då en dylik högre folkskola fyller förutsättningarna härför och särskilda förhållanden, såsom exempelvis långt avstånd till närmaste läroverksort, kunna anföras till stöd för vidtagandet av ombildningen. Med vad sålunda anförts torde motionerna I: 181 och II: 237 få anses besvarade.

Departementschefen har beräknat förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor för nästa budgetår till 4,080,000 kronor. Härvid har förutsatts, att de besparingsåtgärder, som föreslagits beträffande de allmänna läroverken, skulle erhålla motsvarande tillämpning beträffande de kommunala flickskolorna. Häremot synes icke vara något att i princip erinra. Utskottet har emellertid icke kunnat undgå att finna de i motionerna I: 167 och II: 225 anförda synpunkterna i viss mån berättigade. Den pågående kommunaliseringen av enskilda statsunderstödda flickskolor, icke minst framträdande under de senaste åren, har av naturliga skäl medfört vissa svårigheter beträffande placeringen av de lärarinnor, som härigenom blivit övertaliga. Vid ett genomförande av de ifrågasatta besparingsåtgärderna komma dessa svårigheter med säkerhet att accentueras. Såsom i förevarande motioner påpekats, torde dessa åtgärder i vissa fall kunna medföra, att lärare med avsevärd tjänstgöringstid skulle förlora sin anställning vid vederbörande kommunala flickskola. En dylik konsekvens torde böra såvitt möjligt undvikas. Enligt vad utskottet erfarit, torde antalet av de lärarinnor, varom nu är fråga, icke komma att uppgå till mer än högst ett tiotal. De åtgärder, som skulle behöva vidtagas i syfte att bereda dessa lärarinnor fortsatt anställning inom undervisningsväsendet, synas därför icke behöva medföra mera betydande ekonomiska konsekvenser. I brist på närmare utredning i förevarande hänseende är utskottet dock icke berett att närmare angiva de utvägar, som kunna stå till buds för vinnande av nämnda syfte. Utskottet utgår emellertid ifrån, att Kungl. Maj:t upptager ifrågavarande spörsmål till övervägande och föranstaltar om erforderliga åtgärder i angiven riktning. Lämpligen synas åtgärderna, i anslutning till vad i motionerna förutsatts, böra begränsas till att avse lärarinnor med sammanlagt minst fem års full tjänstgöring vid visst privatläroverk eller vid nämnda läroverk och den kommunala flickskola, som trätt i stället för detsamma. Med vad sålunda anförts torde motionerna I: 167 och II: 225 få anses besvarade.

Vad utskottet sålunda föreslagit torde icke föranleda någon ändring i de av departementschefen verkställda och av utskottet godtagna anslagsberäkningarna.

5. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor.

Detta anslag är nu uppfört med 3,325,000 kronor och har av departementschefen för nästa budgetår beräknats till 3,340,000 kronor. Härvid

har departementschefen, såsom av nästföregående punkt framgår, förutsett, att gällande provisoriska löne- och statsbidragsbestämmelser skola äga fortsatt giltighet under nästa budgetår, med i det föregående berörd jämkning. Vidare har departementschefen räknat med besparingsåtgärder, motsvarande dem, som departementschefen förordat i fråga om de statliga läroverken och de kommunala flickskolorna.

Utskottet, som erinrar om vad utskottet under nästföregående punkt anfört beträffande ombildning av högre folkskola till kommunal mellanskola, tillstyrker bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit ifråga om förevarande anslag.

Utskottet.

6. Anslag till bidrag till praktiska mellanskolor.

Bidrag till de praktiska mellanskolorna utgår nu ur det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget å 3,450,000 kronor till Högre folkskolor: Understöd.

I syfte att vinna en bättre överblick över statens utgifter för olika skoländamål har departementschefen föreslagit, att bidragen till praktiska mellanskolor hädanefter redovisas under ett särskilt riksstatsanslag. Anslagsbehovet har av departementschefen — med utgångspunkt från gällande löne- och statsbidragsbestämmelser och med inberäkning av besparingar, motsvarande dem för de statliga läroverken förordade — för nästa budgetår uppskattats till i runt tal 1,700,000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag angående anslag för nästa budgetår till förevarande ändamål.

Utskottet.

7. Förslagsanslaget till bidrag till högre goss- och samskolor.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förevarande anslag innebär en anslagshöjning med 15,200 kronor till 554,000 kronor. Höjningen belöper i huvudsak på anslagsposten till tillfällig löneförbättring.

Departementschefen har erinrat om ett av överstyrelsen framlagt förslag om beredande av provisorisk avlösningsförbättring åt lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken. Departementschefen har förklarat sig för egen del visserligen icke vilja förneka, att mycket starka skäl talade för en snar förbättring av ifrågavarande lärares löner. I rådande läge ansåge departementschefen sig dock icke böra tillstyrka överstyrelsens i detta hänseende framställda förslag, som för övrigt helst borde ses i sitt samband med frågan om statsbidrag till dessa skolor.

Departementschefen ville vid sådant förhållande i varje fall icke för närvarande ifrågasätta någon utökning av tjänstgöringsskyldigheten för lärarna vid privatläroverken. Det borde anmärkas, att tjänstgöringsskyldigheten för dessa lärare under den senaste krisen utsträcks från 22—26 till 24—28 veckotimmar å stadium, motsvarande real- och flickskola, och att löneförmånerna sedan dess icke förbättrats. Å stadium, motsvarande gymnasium, skulle tjänstgöringsskyldigheten motsvara den, som vore före-

skriven för lektor vid högre allmänt läroverk. Om tjänstgöringsskyldigheten för ifrågavarande lärare vid privatläroverken icke utsträcktes, torde den sist anförda föreskriften (jfr kungörelserna 259/1933 och 270/1939) böra ändras därhän, att den icke avsåge den provisoriska utökning av tjänstgöringsskyldigheten för läroverkslektorerna, som i det föregående tillstyrkts.

I övrigt borde de besparingsåtgärder, departementschefen förordnat i fråga om de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, få motsvarande tillämpning beträffande privatläroverken.

Maximiantalet parallellavdelningar vid privatläroverken syntes i enlighet med av överstyrelsen i ämnet framställt förslag böra bestämmas till 146. I övrigt torde beträffande statsunderstöd för budgetåret 1940/41 till ifrågavarande läroanstalter gällande bestämmelser böra i huvudsak äga tillämpning, dock med den ändringen att elevmaximum i stadium, motsvarande flickskolas två högsta klasser eller realskolas högsta klass, höjdes från 30 till 35. Härvid hade förutsatts, att någon utökning av antalet intagningsklasser icke komme att ske.

Utskottet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag tillstyrker utskottet, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för innevarande budgetår till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga huvudsaklig tillämpning jämväl för nästa budgetår, dock att statsbidrag må utgå till högst 146 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk. Utskottet tillstyrker jämväl, att förevarande anslag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1940/41 uppföres med 554,000 kronor.

8. Förslagsanslaget till bidrag till högre flickskolor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning med 134,000 kronor till 516,000 kronor, föranledd främst av den fortgående ombildningen av högre flickskolor till kommunala flickskolor. Departementschefen har därvid, under hänvisning till vad han i samband med sin anmälan av frågan om anslag till högre goss- och samskolor anförat rörande besparingsåtgärder vid privatläroverken, beräknat en besparing för nästa budgetår av 2,600 kronor.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot departementschefens anslagsberäkning, tillstyrker, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppföres med 516,000 kronor.

9. Förslagsanslaget till bidrag till enskilda mellanskolor.

Ifråga om förevarande anslag har Kungl. Maj:t föreslagit en anslagsminskning med 1,800 kronor till 75,500 kronor, föranledd av besparingsåtgärder av samma art, som ifrågasatts beträffande övriga statsunderstödda privatläroverk.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag ifråga om anslag till förevarande ändamål tillstyrkes av utskottet.

10. Förslagsanslaget till understöd till högre folkskolor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle detta anslag för nästa budgetår uppföras med 1,560,000 kronor. Härvid har, som av den förut lämnade redogörelsen framgår, förutsatts, att bidragen till praktiska mellanskolor, vilka för närvarande bestridas från förevarande anslag, hädanefter skola redovisas under ett särskilt riksstatsanslag. Departementschefen har vidare föreslagit besparingsåtgärder, motsvarande dem, som enligt det föregående av honom förordats beträffande övriga högre kommunala skolor. Departementschefen har i detta sammanhang framhållit, att det syntes välbetänkt, att, på sätt skolöverstyrelsen i avgivet utlåtande ifrågasatt, företaga en utredning, avseende möjligheten att indraga vissa mindre frekventerade högre folkskolor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot departementschefens anslagsberäkningar. Utskottet får härjämte framhålla, att utskottet delar departementschefens uppfattning, att en utredning, avseende förekomsten av vissa, mindre frekventerade skolor och möjligheten att åstadkomma en centralisering på detta område, torde böra komma till stånd.

*Utskottet.***11. Förslagsanslagen till Läroanstalter för blinda: Avlöningar och Omkostnader. Förslagsanslagen till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar och Omkostnader.****a) Lönerreglering för vårdare och tjänstepersonal.**

Förslagsanslaget till Läroanstalter för blinda: Avlöningar är för innevarande budgetår uppfört med 282,400 kronor, förslagsanslaget till omkostnader vid samma läroanstalter med 200,500 kronor, tillhoppa sålunda 482,900 kronor.

Förslagsanslaget till avlöningar vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte är för innevarande budgetår uppfört med 98,700 kronor och förslagsanslaget till omkostnader med 155,700 kronor, tillhoppa alltså 254,400 kronor.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att nämnda avlönings- och omkostnadsanslag måtte för nästa budgetår uppföras med följande belopp:
Läroanstalterna för blinda:

Avlöningar	kronor 374,300
Omkostnader	» 157,600
	<hr/> Summa kronor 531,900

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:

Avlöningar	kronor 203,600
Omkostnader	» 84,700
	<hr/> Summa kronor 288,300.

Överstyrelsens förslag innebär sålunda, att anslagen till avlöningar och omkostnader vid läroanstalterna för blinda skulle höjas med tillhopa (531,900—482,900 =) 49,000 kronor och vid vårdanstalten med tillhopa (288,300—254,400 =) 33,900 kronor. Förslaget innebär vidare en överflyttning av vissa kostnader från vederbörande omkostnadsanslag till avlöningsanslagen. Sagda kostnader avse löner för vårdare och tjänstepersonal; överflyttningen sammanhänger med att överstyrelsen ifrågasatt lönereglering för nämnda personal.

Skolöverstyrelsen har efter förhandlingar med civilförvaltningens personalförbund genom dess ordförande upprättat ett *förslag till kollektivavtal* för vid blindanstalterna anställda icke-ordinarie befattningshavare.

Enligt förslaget ordalydelse skulle avtalet reglera arbets- och lönevillkoren för den personal, för vilken arbets- och löneförhållandena icke blivit fastställda genom av Kungl. Maj:t efter riksdagens beslut utfärdade avlöningsreglementen eller andra bestämmelser.

Arbetsstunden skulle utgöra 208 timmar för månad om 30 dagar. Avlöningsförmånerna skulle utgå enligt särskild löneplan, omfattande 17 s. k. lönegrupper, vardera indelad i 5 löneklasser. Lönebeloppen skulle vara dyrortsgrupperade enligt Ortsgrupperna A—I och angivas såsom månadslöner. Lägsta lönebeloppet å A-ort skulle utgöra 106 kronor 50 öre, högsta lönebeloppet i samma Ortsgrupp 274 kronor 25 öre. Motsvarande belopp å I-ort skulle utgöra 138 kronor 50 öre respektive 366 kronor 25 öre. Den lönegrupp, till vilken befattning vore att hänföra, skulle angivas i en vid avtalet fogad tjänsteförteckning. Löneklassuppflyttning skulle kunna ske efter tre års tjänstgöring inom vederbörande löneklass.

Semestertiden skulle utgöra 20 dagar, intill dess befattningshavaren fyllt 40 år, därefter 30 dagar. Vid behörigen styrkt sjukdom, som ej vore att hänföra till olycksfall i arbete, skulle befattningshavaren äga åtnjuta full lön under högst 30 dagar under ett och samma kalenderår, $\frac{2}{3}$ av lönen under därpå följande två månader och hälften av lönen under följande tre månader. Under ledighet till följd av olycksfall i arbete o. d. skulle full lön utgå. Läkarvården skulle vara fri. Särskild ersättning skulle utgå vid fullgörande av åligganden, som ankomme på befattningshavare med högre löneställning.

Befattningshavare skulle vara skyldig bebo anvisad tjänstebostad mot löneavdrag med belopp, som skulle bestämmas i enlighet med ett i särskild bilaga till avtalet fastställt värde. På enahanda sätt skulle värdet av fri kost och fri tvätt fastställas.

De vid avtalets ikraftträdande anställda, som åtnjote bättre villkor än som stipulerades i avtalet, skulle bibehållas vid desamma.

Avtalet skulle träda i kraft den 1 juli 1940 och gälla till och med den 30 juni 1941. Uppsades icke avtalet senast tre månader före sistnämnda dag, skulle giltighetstiden förlängas ytterligare ett år.

Förslaget överensstämmer, framhåller överstyrelsen, i huvudsak med det för motsvarande personal vid statens läroanstalter för dövstumma träffade avtalet. De föreslagna löneskalorna vore desamma, likaså de i olika dyrortsgrupper föreslagna avdragen för naturaförmåner, och de båda avtalens bestämmelser i övrigt sammanfölla i sak.

Den i kollektivavtalet förutsatta regleringen av arbetstiden till 48 timmar i veckan medförde behov av sex nya befattningshavare, nämligen vid institutet och förskolan för blindas 2 vårdarinnor, 1 tvätterska tillika städerska och 1 köksbiträde, vid hantverksskolan för blindas kvinnor 1 tvätterska och vid vårdanstalten för blindas med komplicerat lyte 1 kokerska.

Merkostnaderna för statsverket vid bifall till överstyrelsens förslag skulle beträffande läroanstalterna för blindas bli 30,950 kronor och beträffande vårdanstalten i runt tal 17,750, eller tillhopa 48,700 kronor.

Allmänna lönenämnden och statskontoret hava framställt vissa erinringar mot överstyrelsens förslag, avseende åtskilliga av detaljerna i det föreliggande förslaget m. m.

Departementschefen har för egen del anfört:

Vid bedömandet av den förevarande frågan måste först övervägas, vilken form en reglering av löne- och anställningsförhållandena för ifrågasvarande personal borde erhålla. Det kunde erinras, att i viss mån motsvarande personal vid sinnessjukhusen innehade ställning såsom extra ordinarie tjänstemän med avlöning enligt en av Kungl. Maj:t fastställd löneplan. Detsamma bleve förhållandet vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet vid bifall till det förslag om den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens vid nämnda sjukhus avlöning m. m., som framlagts i särskild proposition till årets riksdag. För egen del vore departementschefen icke beredd att nu taga ställning till frågan, om och i vad mån den sålunda vid sinnessjukhusen tillämpade ordningen borde ytterligare utsträckas. Efter samråd med finansministern hade departementschefen kommit till den uppfattningen, att detta spörsmål borde, när omständigheterna så medgäve, upptagas till närmare utredning, därvid jämväl borde prövas vilka myndigheter, som skulle äga ingå kollektivavtal beträffande personal, som icke erhöle tjänstemannaställning.

I avbidan på nyss berörda utredning torde provisoriska lönebestämmelser böra meddelas för den nu ifrågasvarande personalen vid blindanstalterna. Att en viss förbättrad löneställning härvid borde beredas personalen syntes påkallat. Utan att därmed slutlig ståndpunkt finge anses ha tagits till frågan, huruvida lönebeloppen borde höjas i den utsträckning varom här vore fråga, syntes det i ärendets nuvarande läge nödvändigt att för provisorietiden i stort sett godtaga den föreslagna höjningen. Detta ställningstagande innebure tillika, att bruttolöneprincipen skulle tillämpas. Det torde böra ankomma på skolöverstyrelsen att meddela de provisoriska lönebestämmelserna. I fråga om bestämmelsernas närmare innehåll utginge departementschefen från, att de av statskontoret och allmänna lönenämnden framställda erinringarna komme att beaktas av överstyrelsen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framginge, kunde merkostnaderna för statsverket vid bifall till den ifrågasatta löner regleringen beräknas till i runt tal 48,700 kronor. Merutgifterna å anslagen till löner och omkostnader vid förevarande anstalter uppginge dock till icke oväsentligt högre belopp, nämligen omkring 75,000 kronor, vilket sammanhängde med att av personalen erlagda ersättningar för tjänstebostäder, på sätt överstyrelsen förutsatt, torde böra tillgodoföras byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond och alltså icke avräknas å de nu nämnda anslagen.

Överstyrelsen hade föreslagit överflyttning av löneutgifterna för ifrågasvarande vårdar- och tjänstepersonal från omkostnads- till avlöningsanslagen, vilket förslag tillstyrks av statskontoret och riksräkenskapsverket. För egen del funne departementschefen goda skäl tala för förslaget och förordade detsamma. Nämnda myndigheter hade även förordat lönekostnadernas uppförande å avlöningsstaten under en särskild anslagspost, varvid de dock torde ha utgått ifrån att kollektivavtal skulle komma till stånd. Förslaget torde emellertid vara att förorda även om lönebestämmelserna, på sätt förutsatts, meddelades i annan ordning, varför departementschefen för egen del anslöte sig därtill.

b) Anslagsberäkningar.

Beträffande anslaget till *avlöningar vid läroanstalterna för blinda* har Kungl. Maj:t föreslagit en höjning med 92,400 kronor, i huvudsak sammanhängande med förutnämnda lönereglering, varför anslaget beräknats till 374,800 kronor.

Anslaget till *omkostnader* vid nämnda läroanstalter föreslås å andra sidan sänkt med 47,900 kronor till 152,600 kronor, varvid kostnaderna för avlöning åt vårdare och tjänstepersonal överförts till förstnämnda anslag. Vissa besparingar beträffande expensutgifter hava därjämte ifrågasatts.

Anslaget till *avlöningar vid vårdanstalten* har av departementschefen beräknats till 194,200 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 95,500 kronor. Anslaget till *omkostnader* vid samma anstalt föreslås å andra sidan minskat med 72,500 kronor till 83,200 kronor, väsentligen på grund av förutnämnda lönereglering.

Utskottet.

Utskottet, som finner sig böra tillstyrka en lönereglering för vårdare och tjänstepersonal vid ifrågasvarande undervisningsanstalter i överensstämmelse med vad departementschefen förordat, har icke funnit anledning till erinran mot departementschefens beräkningar av anslagen till förevarande ändamål.

12. Förslagsanslaget till Dövstumskolorna: Avlöningar.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förevarande anslag innebär en anslagshöjning med 67,500 kronor. Beträffande detaljerna i Kungl. Maj:ts förslag inhämtas av statsrådsprotokollet bland annat:

Anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat föreslås sänkt med 24,500 kronor till följd av dels, att antalet ordinarie lärare i kunskapsämne föreslås minskat med 3 till 55, dels att en ordinarie sjukskötersketjänst ifrågasättes bliva ersatt med en sjukvårdsbiträdestjänst eller ock indragen; i avbidan på närmare utredning har dock förutsatts, att befattningen icke för närvarande skall utgå ur personalförteckningen.

Skolöverstyrelsen har ifrågasatt, om icke två av lärartjänsterna vid dövstumskolan i Lund kunde ställas till Malmöhus läns landstings förfogande i syfte att bereda sysselsättning åt de två lärare, Evert Lundberg och Ebba Sjölin Borgström, vilka icke velat övergå till statstjänst vid statens över-

tagande av dövstumundervisningen utan nu åtnjuta lön å indragningsstat hos landstinget. Detta förslag, som av landstinget lämnats utan erinran och tillstyrkts av statskontoret, har departementschefen ansett sig kunna biträda. Härvid har förutsatts, att de båda ifrågavarande lärarna, med bibehållande av sina nuvarande löne- och pensionsförmåner, skola erhålla en tjänstgöring av samma omfattning och art, som ålegat dem i egenskap av lärare vid tredje dövstumskoldistriktets skola. Deras löneförmåner borde enligt departementschefen fortfarande bestridas av landstinget, som för ändamålet borde på avsett sätt erhålla statsbidrag, att avföras från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda dövstumlärare. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t, anför departementschefen, att, om riksdagen lämnade vad nu anförts utan erinran, träffa erforderlig överenskommelse med landstinget och vidtaga de åtgärder i övrigt, som erfordrades för genomförande av överstyrelsens förslag.

Därest nämnda anordning komme till stånd, fortsätter departementschefen, minskades belastningen å det nu förevarande anslaget till avlöningar vid dövstumskolorna därigenom, att två lärartjänster kunde indragas. Enligt vad från skolöverstyrelsen upplysts, funnes för närvarande, utöver de förutnämnda, tre vakanta ordinarie lärartjänster, som uppehöles av icke-ordinarie lärare. På närmare utredning borde bero, vilka av de sistnämnda ordinarie och icke-ordinarie tjänsterna som borde indragas. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela jämväl de i detta avseende erforderliga bestämmelserna. Vid beräkningen av förevarande anslag för budgetåret 1941/42 kunde anslaget anpassas efter den minskning i medelsåtgången, som härigenom ernåddes.

Vidare ifrågasattes vissa jämkningar av arvoden till skolläkare m. m. Därjämte föreslår Kungl. Maj:t, att avlöningskostnaderna för vårdar- och tjänstepersonal, för närvarande bestridda från anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, upptagas såsom en särskild anslagspost. Härom yttrar departementschefen bland annat:

Efter förhandlingar mellan skolöverstyrelsen och civilförvaltningens personalförbund angående arbets- och löneförhållandena för vårdar- och tjänstepersonalen vid dövstumskolorna hade kollektivavtal ingåtts mellan dövstumskolestyrelserna och personalförbundet med tillämpning från och med den 1 juli 1939 till och med den 30 juni 1941. Överstyrelsen hade sedermera anhållit om anslag till bestridande av de härav föranledda merkostnaderna. En reglering av förhållandena på detta område vore enligt överstyrelsen i hög grad önskvärd. Såsom av handlingarna framginge hade emellertid ärendet underställt Kungl. Maj:t under sådana former, att en förutsättningslös omprövning icke varit möjlig. På grund av vad i ärendet förekommit hade Kungl. Maj:t genom beslut den 29 september 1939 medgivit, att den i avlöningsstaten upptagna posten å 256,000 kronor till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal finge för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1939/40 överskridas med högst 80,000 kronor. För ifrågavarande personal hade överstyrelsen beräknat avlöningskostnaden under nästa budgetår till 266,443 kronor 50 öre, däri inbegripen viss av kollektivavtalet icke berörd men till samma kategori hänförlig personal. Då till grundavlöningar till icke-ordinarie lärarpersonal enligt överstyrelsens tidigare beräkningar skulle erfordras 124,600 kronor, skulle alltså för bestridande av de personalutgifter, som nu gäldades ur poster å 256,000 kronor till grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, för nästa budgetår erfordras närmare 400,000 kronor.

Den ifrågasatta anslagsökningen innebure till en del icke någon verklig merkostnad för statsverket utan en av övergång från netto- till bruttolön föranledd överflyttning av utgifter från omkostnads- till avlöningsanslaget. Den avsevärda utgiftsstegring, som likväl skulle äga rum, syntes icke kunna undvikas. Personalbehovet hade ingående prövats och har på vissa håll ansetts vara större än det nu beräknade. Departementschefen hade intet att erinra mot överstyrelsens kalkyler rörande kostnaderna för vårdar- och tjänstepersonalen och föresloge, under åberopande av vad i motsvarande hänseende anförts beträffande läroanstalterna för blinda, att dessa kostnader skulle bestridas från en särskild anslagspost, som lämpligen borde benämnas Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal och uppföras med förslagsvis 267,000 kronor.

Delposten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal har av departementschefen beräknats till 112,000 kronor, vilket innebär en minskning med 144,000 kronor, huvudsakligen föranledd av utbrytningen till en särskild post av avlöningskostnaden för vårdar- och tjänstepersonalen.

Utskottet.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit ifråga om förevarande anslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet biträder sålunda jämväl förslaget, att två av lärartjänsterna vid dövtumskolan i Lund skola ställas till Malmöhus läns landstings förfogande i syfte att bereda sysselsättning åt de två lärare, Evert Lundberg och Ebba Sjölin Borgström, vilka genom sin vägran att vid statens övertagande av dövtumundervisningen övergå i statstjänst erhållit en arbetsfri inkomst. Utskottet avgiver särskilt utlåtande angående statsbidrag till bestridande av avlöning till ifrågavarande två lärare.

13. Förslagsanslaget till Dövtumskolorna: Omkostnader.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förevarande anslag innebär en anslagsminskning med 77,000 kronor till 466,000 kronor.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

14. Förslagsanslaget till Tekniska läroverk: Avlöningar.

Kungl. Maj:t har föreslagit inrättande av en ny lektorstjänst vid det under utbyggnad varande tekniska gymnasiet i Stockholm. I övrigt ifrågasättes icke någon förändring beträffande de ordinarie befattningarna vid ifrågavarande skolor. Medel föreslås i övrigt skola anvisas till en ny parallellavdelning av första klassen vid tekniska gymnasiet i Borås. I detta sammanhang har departementschefen med hänsyn till det nuvarande stora behovet av tekniskt utbildad arbetskraft avvisat tanken på besparingsåtgärder, som skulle gå ut på en begränsning av elevintagningen vid de tekniska läroanstalterna eller på en försämring av fackutbildningen. I anslutning till vad departementschefen förordat i fråga av de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna, föreslår han emellertid en höjning av lärarnas undervisningsskyldighet med en halv veckotimme.

Utskottet.

Utskottet biträder vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om förevarande anslag.

Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 166,

1. godkänna följande avlöningsstat för högre lärarinneseminariet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 303,100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 7,250
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar	
m. m.	kronor 62,100
b. Avlöningsförhöjningar	
m. m., <i>förslagsvis</i>	» 4,900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 26,650
<hr/>	
Summa förslagsanslag kronor 404,000;	

2. till *Högre lärarinneseminariet*: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 404,000 kronor;

3. i personalförteckningen för de allmänna läroverken ej mindre under rubriken Tjänstemän å ordinarie stat uppföra ytterligare 3 lektorer än även under rubriken Tjänstemän å övergångsstat utesluta 5 adjunkter;

4. i sagda personalförteckning under rubriken Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än den 20:e uppföra 205 extra ordinarie adjunkter i lönegraden Eo 21;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av sagda personalförteckning — tills vidare under budgetåret 1940/41, då för realskolstadiet avsedd ordinarie ämneslärarbefattning vid samläroverk skall tillsättas, besluta, huruvida befattningen skall kungöras ledig såsom adjunktsbefattning eller ämneslärarinnebefattning;

6. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	20,660,000	
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	165,000	
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden åt kvinnliga sakkunniga	kronor	1,260	
b. Arvoden åt tillsynslärare	»	18,000	
c. Personliga tilläggsarvoden åt första lärarinnor	»	2,400	
d. Arvoden åt skolläkare, <i>förslagsvis</i>	»	130,600	
e. Arvoden åt bibliotekarier	»	87,500	
f. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	85,000	
g. Särskilda arvoden vid provårsläroverk	»	163,200	
h. Särskilda arvoden vid statens aftonskola	»	4,340	
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	3,315,000	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	300,000	
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:			
a. Vissa ersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	300	
			492,300
			3,615,000

b. Tillfällig löneförbättring			
	kronor 600	kronor	900
7. Rörligt tillägg, förslagsvis	»		2,223,400
Summa kronor			27,156,600

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag från Stockholms stad	kronor	15,000	
2. Av kommuner och lärare erlagda hyresersättningar och hyror »		274,000	
3. Avkastning av donationer från kronan m. m. »		37,600	
4. Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse »		120,000	
5. Bidrag ur läroverks ljus- och vedkassor till vaktmästarpersonalens avlöning »	480,000	kronor	926,600
Nettoutgift kronor			26,230,000;

7. till *Allmänna läroverken*: *Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 26,230,000 kronor;

8. besluta, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för avlöning åt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor samt för statsbidrag till sådana skolor skola med förut angiven jämkning äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

9. medgiva, att för budgetåret 1939/40 gällande grunder för provisorisk avlöningsförstärkning och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor skola äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

10. till *Kommunala läroverk*: *Bidrag till kommunala flickskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 4,080,000 kronor;

11. till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 3,340,000 kronor;

12. till *Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska mellanskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,700,000 kronor;

13. besluta, att gällande bestämmelser angående statsunderstöd för budgetåret 1939/40 till statsunderstödda enskilda läroanstalter skola äga huvudsaklig tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41, dock att statsbidrag må utgå till sammanlagt högst 146 parallellavdelningar vid samtliga statsunderstödda privatläroverk;

14. till *Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 554,000 kronor;

15. besluta, att den av 1933 års riksdag godkända ändringen i fråga om beloppet av grundunderstöd till högre flickskola skall äga tillämpning jämväl för budgetåret 1940/41;

16. till *Privatläroverk: Bidrag till högre flickskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 516,000 kronor,

därav 30,000 kronor skola användas till nedbringande av terminsavgifter under läsåret 1940/41 vid vissa högre flickskolor i Stockholm under villkor, att Stockholms stad för samma tid bidrager med enahanda belopp på sätt angivits i propositionen nr 252 till 1939 års lagtima riksdag;

17. till *Privatläroverk: Bidrag till enskilda mellanskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 75,500 kronor;

18. till *Understöd till högre folkskolor* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 1,560,000 kronor;

19. godkänna följande avlöningsstat för läroanstalterna för blinda, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis	kronor 243,500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 3,680

3. Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal:
- a. Grundavlöningar
m. m., *förslagsvis* . . . kronor 83,300
- b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* » 7,800 kronor 91,100
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
- a. Grundavlöningar
m. m. kronor 11,620
- b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* » 1,200 » 12,820
5. Rörligt tillägg, *förslagsvis* » 23,700
- Summa förslagsanslag kronor 374,800;

20. till *Läroanstalter för blinda*: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 374,800 kronor;

21. till *Läroanstalter för blinda*: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 152,600 kronor;

22. godkänna följande avlöningsstat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* kronor 67,000
2. Arvode och särskild ersättning, bestämd av Kungl. Maj:t. » 1,200
3. Avlöningar till vårdare och ekonomipersonal:
- a. Grundavlöningar
m. m., *förslagsvis* . . . kronor 96,000
- b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* » 8,000 » 104,000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:
- a. Grundavlöningar
m. m. kronor 12,100
- b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis* » 1,700 » 13,800
5. Rörligt tillägg, *förslagsvis* » 8,200
- Summa förslagsanslag kronor 194,200;

23. till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 194,200 kronor;

24. till Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 83,200 kronor;

25. i personalförteckningen för dövstumskolorna minska antalet lärare i kunskapsämne med tre till 55;

26. godkänna följande avlöningsstat för dövstumskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

1.	Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	680,000
2.	Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	11,700
3.	Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
	a. Grundbelopp	kronor	32,675
	b. Vikariatsersättningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	350
			33,025
4.	Avlöningar till vårdare och tjänstepersonal:		
	a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	236,000
	b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	31,000
			267,000
5.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
	a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	112,000
	b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	9,000
			121,000
6.	Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	74,275
		Summa kronor	1,187,000;

27. till *Dövtumskolorna*: *Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,187,000 kronor;

28. till *Dövtumskolorna*: *Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 466,000 kronor;

29. å personalförteckningen för de tekniska läroverken uppföra ytterligare en lektorstjänst;

30. godkänna följande avlöningsstat för de tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	678,300
2. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat, <i>förslagsvis</i>	»	8,600
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt skolläkare	kronor	6,400
b. Arvoden åt bibliotekarier	»	3,570
c. Arvoden åt bokförings- och skrivbiträden åt rektorer	»	7,700
		17,670
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	420,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	10,000
		430,000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	75,000
Summa kronor		1,209,570

Särskilda uppbördsmedel:

Hyror och hyresersättningar m. m. . . .	kronor	23,570
Nettoutgift kronor		1,186,000;

31. till *Tekniska läroverk*: *Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av 1,186,000 kronor.

B. att ovannämnda motioner I: 182 och II: 236, I: 95, I: 167 och II: 225 samt I: 181 och II: 237 må anses besvarade med vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 10 maj 1940.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gustafsson* i Benestad, *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Andersson* i Fältenborg, *Ström* i Lidköping, *Heiding*, *Andersson* i Rixö, *Ekströmer* och *Bergman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Eriksson* i Stockholm, *Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Ward*, *Lindberg* i Umeå, *Holmdahl*, *Andersson* i Södergård, *Åqvist*, *Hansson* i Rubbestad och *Mårtensson*.

Reservationer:

1) av herr *Jonsson* i Eskilstuna, som ansett, att utskottet vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till Allmänna läroverken: Avlöningar (kap. 3, sid. 15) bort avstyrka förslaget om tillfälligt indragande av den förenade linjen vid samrealskolan i Trelleborg;

2) av herrar *Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Andersson* i Fältenborg, *Ekströmer*, *Bergman*, *Persson* i Falla, *Holmdahl* och *Åqvist*, vilka ansett

dels att den del av utskottets yttrande angående förslagsanslaget till Allmänna läroverken: Avlöningar under rubriken A. Vissa särskilda besparingsåtgärder, som börjar med orden »Såsom av den» och slutar med orden »må finnas påkallade» (sid. 15 ff.), bort hava följande lydelse:

»Såsom av den — — — (= utskottet) — — — och hushållsgöromål. Med hänsyn till den pedagogiska och praktiska betydelsen av ifrågavarande undervisning, icke minst den i manlig slöjd och hushållsgöromål, samt jämväl med tanke på de lärare, vilka för sin utkomst äro beroende av ifrågavarande undervisning, anser icke heller utskottet sig böra för nästa budgetår ifrågasätta någon beskärning av denna undervisning.»

dels att den del av utskottets yttrande angående ovannämnda förslagsanslag under rubriken B. Anslagsberäkningar, som börjar med orden »Depar-

tementschefens övriga» och slutar med »26,230,000 kronor» (sid. 19 ff.), bort i anledning härav hava följande lydelse:

»Departementschefens övriga i samband med anslagsberäkningarna framförda förslag hava icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet tillstyrker, att ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppföres med 26,280,000 kronor.»;

dels ock att utskottets hemställanden till följd härav bort i nedan angivna delar bliva följande:

A. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen I: 166,

6. godkänna — — — (= utskottet) — — — 1940/41:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar — — (= utskottet) — — kronor	492,300
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Grundavlöningar,	
m. m., <i>förslagsvis</i> kronor	3,365,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i> »	300,000 » 3,665,000
6. Särskilda — — — (= Alt. I) — — — »	2,223,400
<hr/>	
Summa kronor	27,206,600

Särskilda uppbördsmedel:

1. Bidrag — — (= utskottet) — — — kronor	926,600
<hr/>	
Nettoutgift kronor	26,280,000;

7. till *Allmänna läroverken*: Avlöningar för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . kronor 26,280,000.

B. att ovannämnda — — — (= utskottet) — — — ovan anført.